

ISSIQLIK SAQLASH XUSUSIYATI YUQORI BO'LGAN TUKLI TRIKOTAJ
TO'QIMASI ASOSIDA ERKAKLAR ICHKI KIYIM MAHSULOTINI ISHLAB
CHIQUARISHGA IXTISOSLASHGAN KORXONANI LOYIHALASH

Abdurahmonov A.X

Ilmiy rahbar:

Asqaraliyeva Rohilaxon Sherali qizi

Andijon davlat texnika institute "YSBKIT" yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Yengil sanoatning eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biri trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarish hisoblanadi. Aholining turmush darajasi oshib borayotgani, sifatli va qulay kiyim-kechaklarga bo'lgan ehtiyojning ortishi natijasida ichki kiyim mahsulotlariga talab ham yildan-yilga ko'paymoqda. Ayniqsa, sovuq mavsumlarda inson organizmini issiq saqlovchi, namlikni yaxshi shimuvchi, havo o'tkazuvchan va gigiyenik xususiyatlarga ega bo'lgan erkaklar ichki kiyim mahsulotlari iste'molchilar orasida keng ommalashmoqda. Shu sababli issiqlik saqlash xususiyati yuqori bo'lgan tukli trikotaj to'qimasi asosida erkaklar ichki kiyim mahsulotini ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonani loyihalash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Trikotaj matolar boshqa matolarga nisbatan yumshoqligi, elastikligi va inson tanasiga moslashuvchanligi bilan ajralib turadi. Tukli trikotaj matolar esa qo'shimcha issiqlik saqlash xususiyatiga ega bo'lib, qishki mavsum uchun mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarishda keng qo'llaniladi. Tuk hosil qiluvchi texnologiyalar yordamida mato yuzasida mayin tolali qatlam hosil qilinadi va bu qatlam issiqlikni uzoq vaqt davomida ushlab turishga xizmat qiladi. Natijada mahsulotning ekspluatatsion xususiyatlari yaxshilanadi hamda iste'molchi uchun yuqori qulaylik yaratiladi.

Hozirgi vaqtda dunyo bozorida sifatli, ekologik xavfsiz va energiya tejamkor texnologiyalar asosida ishlab chiqarilgan ichki kiyim mahsulotlariga talab ortib bormoqda. Shu jihatdan qaraganda, zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan, raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishga mo'ljallangan korxonalarni tashkil etish iqtisodiy jihatdan ham muhim hisoblanadi.

Loyihalananayotgan korxonaning asosiy maqsadi yuqori sifatli tukli trikotaj matolar asosida erkaklar ichki kiyim mahsulotlarini ishlab chiqarishni tashkil etishdan iborat. Korxonada faoliyati davomida zamonaviy texnologik uskunalardan foydalanish, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish hamda mahsulot sifatini xalqaro standartlar asosida nazorat qilish ko'zda tutiladi. Korxonada ishlab chiqariladigan mahsulotlarning asosiy turi erkaklar uchun mo'ljallangan issiq ichki kiyimlar hisoblanadi. Ushbu mahsulotlar kundalik foydalanish uchun qulay, gigiyenik va sovuq iqlim sharoitiga mos bo'lishi kerak. Mahsulot ishlab chiqarishda qo'llaniladigan tukli trikotaj matolar inson organizmi uchun xavfsiz, allergik ta'sir ko'rsatmaydigan va yuqori darajada havo almashinuvini ta'minlaydigan xususiyatlarga ega bo'lishi lozim.

Loyihada xomashyo sifatida asosan tabiiy paxta tolasi, viskoza, poliester hamda elastan tolalari aralashmalaridan foydalanish rejalashtirilgan. Paxta tolasi matoning

gigiyenik xususiyatlarini yaxshilaydi, viskoza yumshoqlik beradi, poliester matoning mustahkamligini oshiradi, elastan esa mahsulotning cho'ziluvchanligini ta'minlaydi. Tolalarning optimal nisbatda qo'llanilishi natijasida sifatli va uzoq muddat xizmat qiluvchi mahsulot ishlab chiqarishga erishiladi.

Korxonada ishlab chiqarish jarayoni bir necha bosqichlarda amalga oshiriladi. Dastlab ip tayyorlash va trikotaj mato to'qish jarayonlari bajariladi. Keyingi bosqichda matoga tuk chiqarish ishlovi beriladi. Ushbu texnologik jarayon maxsus tuk chiqaruvchi uskunalar yordamida amalga oshiriladi. Tuk chiqarish natijasida matoning ichki qismida yumshoq va issiqlikni ushlab turuvchi qatlam hosil bo'ladi. Shundan so'ng matoga bo'yash va pardozlash ishlovlari beriladi. Bo'yash jarayonida ekologik xavfsiz bo'yoqlardan foydalanish mahsulot sifatini oshirish bilan birga inson salomatligini ham himoya qiladi. Pardozlash jarayonida esa matoning tashqi ko'rinishi yaxshilanadi, yumshoqligi oshadi hamda deformatsiyaga chidamliligi mustahkamlanadi. Keyingi bosqichda tayyor matolar bichish sexiga yuboriladi. Bu yerda mahsulot detallari zamonaviy avtomatlashtirilgan bichish uskunalari yordamida aniq o'lchamlarda kesiladi. Bichilgan detallar tikuv sexiga uzatiladi va yuqori unumdor tikuv mashinalarida tayyor mahsulot holiga keltiriladi. Tikish jarayonida choklarning mustahkamligi, mahsulot o'lchamlarining aniqligi va tashqi ko'rinish sifatiga katta e'tibor qaratiladi. Korxonani loyihalashda ishlab chiqarish binolarining joylashuvi ham muhim ahamiyatga ega. Ishlab chiqarish sexlari texnologik jarayonlarning ketma-ketligiga mos ravishda joylashtiriladi. Bu esa xomashyo va yarim tayyor mahsulotlarni ortiqcha tashish xarajatlarini kamaytiradi hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, korxonada mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi talablariga to'liq rioya etilishi ko'zda tutiladi.

Loyihalananayotgan korxonada energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy uskunalar elektr energiyasi sarfini kamaytirish bilan birga ishlab chiqarish unumdorligini oshiradi. Issiqlik energiyasidan samarali foydalanish, ishlab chiqarish chiqindilarini kamaytirish va suv resurslarini tejash orqali korxonaning ekologik xavfsizligi ta'minlanadi.

Korxonada sifat nazorati tizimi ham yo'lga qo'yiladi. Har bir ishlab chiqarish bosqichida mahsulotning fizik-mexanik xususiyatlari tekshiriladi. Jumladan, matoning issiqlik saqlash darajasi, cho'ziluvchanligi, namlik shimuvchanligi, havo o'tkazuvchanligi va yuvishga chidamlilik ko'rsatkichlari laboratoriya sharoitida sinovdan o'tkaziladi. Bu esa iste'molchilarga yuqori sifatli mahsulot yetkazib berishni ta'minlaydi.

Mazkur korxonani tashkil etish iqtisodiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Birinchidan, mahalliy xomashyodan samarali foydalanish imkoniyati yaratiladi. O'zbekiston paxta yetishtirish bo'yicha dunyodagi yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. Shu sababli mahalliy paxta tolalarini chuqur qayta ishlash orqali qo'shimcha qiymatga ega tayyor mahsulot ishlab chiqarish mumkin bo'ladi.

Ikkinchidan, korxonada faoliyati natijasida yangi ish o'rinlari yaratiladi. Bu esa aholi bandligini oshirish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Korxonada texnologlar, tikuvchilar, mexaniklar, laborantlar va boshqa mutaxassislar faoliyat yuritadi.

Uchinchidan, ishlab chiqarilgan mahsulotlarning eksport salohiyati yuqori bo'ladi. Sifatli va zamonaviy dizaynga ega erkaklar ichki kiyim mahsulotlari xorijiy bozorlarda ham raqobatbardosh hisoblanadi. Bu esa mamlakat eksport hajmini oshirish va valyuta tushumlarini ko'paytirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, issiqlik saqlash xususiyati yuqori bo'lgan tukli trikotaj to'qimasi asosida erkaklar ichki kiyim mahsulotini ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonani loyihalash zamonaviy yengil sanoatning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Loyihalanayotgan korxonada zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan bo'lib, yuqori sifatli, gigiyenik va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishga xizmat qiladi. Tukli trikotaj matolarning issiqlikni yaxshi saqlashi, yumshoqligi va qulayligi ularni qishki ichki kiyim mahsulotlari ishlab chiqarishda samarali qo'llash imkonini beradi. Korxonada energiya tejamkor texnologiyalarni qo'llash, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va sifat nazoratini kuchaytirish orqali ishlab chiqarish samaradorligi oshiriladi. Shuningdek, mazkur loyiha mahalliy xomashyoni chuqur qayta ishlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, eksport salohiyatini oshirish va ichki bozorni sifatli mahsulotlar bilan ta'minlashga katta hissa qo'shadi. Natijada mamlakat yengil sanoati rivojlanadi hamda aholining sifatli mahsulotlarga bo'lgan ehtiyoji qondiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va sanoatni rivojlantirish yo'llari. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
2. Nurmatov T.N. Trikotaj mahsulotlari texnologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Axmedov Q.X. Yengil sanoat korxonalarini loyihalash asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
4. Rasulov A.R. To'qimachilik materialshunosligi. – Toshkent: Sharq, 2021.
5. Ismoilov S.M. Trikotaj matolarni ishlab chiqarish texnologiyasi. – Toshkent: Tafakkur, 2022.
6. Xudoyberdiyev B.T. Tikuv-trikotaj mahsulotlarini ishlab chiqarish usullari. – Samarqand: Zarafshon, 2020.
7. Mamatov U.A. Yengil sanoat korxonalarida zamonaviy texnologiyalar. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
8. Abdullayeva N.K. Tekstil mahsulotlarining gigiyenik xususiyatlari. – Toshkent: Fan, 2019.
9. Ergashev F.J. To'qimachilik korxonalarida energiya tejamkor texnologiyalar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.
10. Mirzayev A.A. Trikotaj matolar sifatini baholash usullari. – Toshkent: Muharrir, 2020.